

Hoofdstuk 8

Investerings in Vlaanderen via het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)

1. Situering

Binnen de EU-begroting is voor de zevenjarige periode 2021-2027 bijna 392 miljard euro voorzien voor het Europese cohesiebeleid binnen de 27 lidstaten van de Europese Unie.

Het cohesiebeleid omvat het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), het Europees Sociaal Fonds Plus (ESF+), het Cohesiefonds (CF) en het Just Transition Fonds (JTF). Het Cohesiefonds en het Just Transition Fonds kennen geen uitvoering in Vlaanderen.

Deze fondsen vormen één van de belangrijkste investeringsinstrumenten van de EU om belangrijke doelstellingen te verwezenlijken: o.a. groei en banen scheppen, de klimaatverandering en de energieafhankelijkheid aanpakken en de armoede en sociale uitsluiting terugdringen. Daarnaast moeten deze fondsen de economische, sociale en territoriale cohesie binnen de Europese Unie versterken en bestaande onevenwichtigheden tussen de regio's terugdringen.

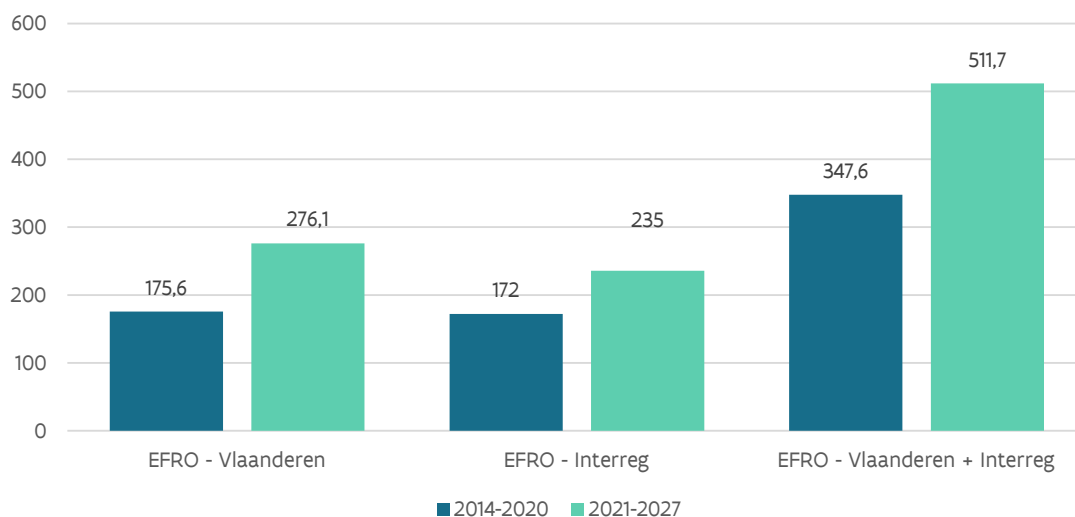
Het VLAIO coördineert het beheer van het EFRO. In het kader van dit hoofdstuk wordt enkel ingezoomd op het nieuw gelanceerde EFRO-programma voor de periode 2021-2027.

2. EFRO algemeen: 511,7 miljoen euro Europese middelen voor Vlaanderen

De fondsen worden voor de periode 2021-2027 georganiseerd rond 2 grote doelstellingen:

- 'Investeren in groei en werkgelegenheid': met nadruk op de minder ontwikkelde regio's binnen de Unie >> hieronder vallen de 276,1 miljoen euro Europese middelen voor het EFRO Vlaanderen programma;
- 'Europese Territoriale Samenwerking': ter bevordering van grensoverschrijdende, transregionale en interregionale samenwerking >> hieronder vallen de 235,6 miljoen euro Europese middelen voor het EFRO Interreg programma in Vlaanderen.

Figuur 35 Structuurfondsen per doelstelling en per periode (in miljoen euro)

Het EFRO Vlaanderen programma valt onder de eerste doelstelling en subsidieert projecten die het regionaal Vlaamse concurrentievermogen vergroten en werkgelegenheid stimuleren. Op een totale enveloppe van 708 miljoen euro voor deze eerste doelstelling gaat er 276,1 miljoen euro naar het EFRO Vlaanderen programma. Het resterende bedrag zijn middelen voor het Europees Sociaal Fonds Plus (ESF+).

De EFRO Interreg programma's vallen onder de tweede doelstelling en subsidiëren internationale samenwerkingsprojecten op het vlak van regionale ontwikkeling. Vlaanderen verkreeg een bijdrage van 208 miljoen euro om bij te dragen aan de verschillende Interreg programma's waarin het participeert. De bijdragen van partnerregio's en lidstaten worden daarbinnen volgens een common pot principe beheerd.

3. Het EFRO Vlaanderen programma: 276 miljoen euro Europese middelen

3.1 Wat komt in aanmerking?

Het Vlaamse [EFRO-programma 2021-2027](#) beoogt het versterken van de duurzame groei en concurrentiekracht van Vlaanderen, terwijl het tegelijkertijd de transitie naar een koolstofarme, circulaire en energie-efficiënte economie versnelt. Zo draagt het bij aan een sterke reductie van de Vlaamse CO₂-emissies, én de realisatie van de Europese Green Deal.

De programmastrategie is opgebouwd langs 3 strategische lijnen, namelijk 2 inhoudelijke prioriteiten en 1 met betrekking tot de aanpak: Slim Vlaanderen, Duurzaam Vlaanderen en Vlaanderen Investeert.

A. Slim Vlaanderen

De voorbije jaren investeerde Vlaanderen steeds meer in O&O en bestendigt zo haar plaats in de subtop van Innovatieve regio's. Het naar de markt brengen van reeds ontwikkelde of nog in ontwikkeling zijnde kennis blijft echter een belangrijk aandachtspunt. Daarnaast neemt het belang van verdere digitalisering alsmat toe wat ook de nood aan nieuwe competenties en vaardigheden doet toenemen.

Deze doelstelling richt zich op kennisvalorisatie en kennisoverdracht. Hiervoor wordt 60% van het programmabudget gereserveerd.

B. Duurzaam Vlaanderen

Het Vlaams regeerakkoord 2019-2024 bevestigt het belang van de transitie naar een circulaire economie om de Vlaamse economie future proof te maken. In lijn hiermee focust EFRO volgende jaren op de energie-efficiënte renovatie van private en sociale woningen en openbare gebouwen; het bevorderen van de productie en consumptie van hernieuwbare energie bij verwarming en koeling, klimaatadaptatie, duurzame multimodale mobiliteit en circulaire economie.

De nadruk van deze doelstelling ligt op demonstratie en versnelde uitrol, ook van bestaande technologieën. Hiervoor wordt 40% van het programmabudget gereserveerd.

C. Vlaanderen investeert

Wat projecttypes betreft continueert het programma de sterke nadruk op grotere investeringsprojecten, omdat deze bewezen hebben voor grotere impact te kunnen zorgen. Waar mogelijk gaat dit type projecten wel hand in hand gaan met werkingsprojecten, die ook als afzonderlijk projecttype behouden blijven. As 1: Stimuleren van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie (87,6 miljoen euro)

Verder wordt voor 4 gebieden een "Geïntegreerde Territoriale Investerings" strategie toegepast, waarbij op een complementaire manier, gelabelde middelen) worden ingezet:

- **GTI Limburg:** 108 miljoen euro EFRO middelen als erkende transitieregio;
- **GTI West-Vlaanderen:** 25,7 miljoen euro EFRO middelen;
- **GTI Kempen:** 10,9 miljoen euro EFRO middelen;
- **GTI Duurzame stedelijke ontwikkeling (Gent en Antwerpen):** 19,8 miljoen euro EFRO middelen.

Acties in een GTI-gebied moeten beantwoorden aan een dubbel criterium: aansluiten bij de eigen regionale strategie en passen binnen de specifieke doelstellingen van het OP.

3.2 Wie komt in aanmerking?

Het EFRO-programma is vooral bedoeld voor projecten van publieke actoren. Private actoren kunnen evenwel in aanmerking komen op voorwaarde dat ze rechtspersoonlijkheid hebben in Vlaanderen en de Europese regels voor staatssteun respecteren.

3.3 Omvang steun

De EFRO-subsidie voor de periode 2021-2027 bedraagt maximaal 40% van de totale subsidiabele projectkost. Voor projecten binnen de transitieregio GTI LimburgReact-EU is 60% Europese cofinanciering mogelijk.

Het project moet zelf de overige financiering voorzien. Deze financiering kan zowel afkomstig zijn van de projectpartners (promotor, eventuele copromotoren) als van lokale en regionale overheden en/of de private sector. De hoogte en het % aan EFRO en andere publieke financiering(en) is in geval van dossiers waar staatsteunregels gelden, wel afhankelijk van de EU voorschriften hieromtrent.

Het EFRO budget 2021-2027 bedraagt 276 miljoen euro voor geheel Vlaanderen waarvan er 108 miljoen euro gereserveerd is voor de GTI Limburg (zie hierboven) als transitieregio.

Op 1/1/2025 werden verspreid over de verschillende beleidsdoelstellingen reeds 151 projecten goedgekeurd voor respectievelijk 175 miljoen euro EFRO-steun.

4. De EFRO Interreg programma's: 235 miljoen euro Europese middelen

4.1 Waar staat Interreg voor?

EFRO Interreg is een verzamelnaam voor meerdere programma's die - samen met andere EU Fondsen of programma's (bijv. Horizon Europe) - functioneren binnen hetzelfde EU 2021-2027 kader en in hoofdzaak gericht zijn op innovatie en groene koolstofarme economie en samenleving..

Samen met het EFRO Vlaanderen programma vormen Interreg programma's het EFRO luik van het Cohesiebeleid in Vlaanderen. Binnen dit EFRO luik wordt volop gefocust op de transformatie of structurele aanpassing van onze regionale economie.

Vlaanderen heeft de keuze gemaakt om de Interreg programma's in grote mate in te zetten als een versterkend instrument ten opzichte van het programma EFRO Vlaanderen.

Elk programma is georganiseerd volgens vooraf afgebakende geografische regio's (een grensregio, een groepering van meerdere landen, heel de EU27...) waarvoor een meer-jaren actieprogramma met gedeelde prioriteiten en uitdagingen overeengekomen werd door de deelnemende EU lidstaten en regio's als Vlaanderen.

Er zijn drie soorten programma's die Vlaanderen beheert en uitvoert in samenwerking met andere regio's:

A. Grensoverschrijdende programma's

Dit zijn programma's die gericht zijn op samenwerking tussen aangrenzende regio's van buurlanden. Vlaanderen neemt deel aan 3 programma's met volgend EFRO budget:

- Interreg Vlaanderen- Nederland (205 miljoen euro);
- Interreg Maas-Rijn (125 miljoen euro);
- Interreg Frankrijk-Wallonië-Vlaanderen (286 miljoen euro);

B. Transnationale programma's

Dit zijn programma's die een groter gebied beslaan en gericht zijn op een bredere samenwerking tussen meer regio's. Vlaanderen neemt deel aan twee programma's met volgend EFRO budget:

- Interreg Noordzee (171 miljoen euro);
- Noordwest Europa (130 miljoen euro).

C. Interregionale programma's

Dit zijn meer thematische samenwerkingsverbanden tussen regio's en kennen geen geografische afbakening in tegenstelling tot de vorige twee programma's. Vlaanderen neemt deel aan vier programma's met volgend EFRO budget:

- Interreg (379 miljoen euro);
- URBACT (79 miljoen euro);
- INTERACT (45 miljoen euro);

4.2 Wat komt in aanmerking?

Alle Interreg programma's focussen op een beperkt aantal aspecten van kernthema's uit EU2020 die op hun beurt doorvertaald werden naar de context van een programmagebied:

- Een slimmer Europa
- Een groener, koolstofarm Europa
- Een socialer Europa
- Een meer geconnecteerd Europa
- Een Europa dicht bij de burger
- Een beter op samenwerking gebaseerd bestuur (additionele beleidsprioriteit Interreg)

Kernthema's als klimaatverandering en een verbetering van de levenskwaliteit voor burger kleuren verder mee de invulling van deze thema's.

Het doel van EFRO Interreg is het mee stimuleren van transitie binnen scherp afgebakende onderdelen van bovenstaande domeinen en waarvoor een geïntegreerde internationale aanpak vereist is door een veelheid aan spelers, sectoren en bestuursniveaus.

Projecten hebben een hoog open innovatie gehalte en mogen geen onmiddellijk commercieel en/of winstgevend karakter hebben. Verder moeten ze passen binnen wettelijke beperkingen inzake staatssteun.

4.3 Wie komt in aanmerking?

De publieke projectmiddelen uit deze programma's zijn bestemd voor consortia van overheden, onderzoeks- en kennisinstellingen, het bedrijfsleven en NGO's die transitieprojecten met een langetermijnperspectief wensen uit te voeren waarvan ondernemingen en burgers beter worden.

Als dusdanig vormen ze geen financieringskanaal voor individuele bedrijfsprojecten of voor projecten met een kortetermijnperspectief.

De uiteindelijke begunstigden van Interreg projecten zijn ondernemingen en burgers in heel Europa.

Projecten hebben een hoog open innovatiegehalte en mogen geen onmiddellijk commercieel en/of winstgevend karakter hebben. Verder moeten ze passen binnen wettelijke beperkingen inzake staatssteun.

4.4 Omvang steun

De Interreg programma's waarin Vlaanderen participeert beschikken over een gezamenlijk EFRO budget van ruim 1,6 miljard euro aan EFRO middelen. Vlaanderen legt voor de periode 2021-2027 voor alle Interreg programma's waarin het participeert 235.578.220,00 euro EFRO in. De mate waarin die middelen benut worden door Vlaamse partners in de projectconsortia over de programma's heen, is niet op voorhand te bepalen.

De grensoverschrijdende en transnationale programma's kunnen gemiddeld tot 50% à 60% financieren van de totaal goedgekeurde projectkosten. In het geval van interregionale samenwerkingsprogramma's kan dit oplopen tot 80%.

De overige financiering wordt (aan)gedragen door de projectindieners. Deze kunnen hiervoor eventueel aankloppen bij de bevoegde Vlaamse minister, andere overheden of private partijen. De hoogte en het percentage aan EFRO en andere publieke financiering(en) is in geval van dossiers waar staatsteunregels gelden wel afhankelijk van de EU voorschriften hieromtrent.

Op datum van 01/01/2025 is over alle programma's waarin Vlaanderen participeert zo'n 1,2 miljard euro aan EFRO-middelen voor projectwerking toegewezen. In totaliteit is daarmee over alle programma's heen nu 73,31% van de beschikbare middelen gecommiteerd.

Er zijn daarbij 628 projecten gestart of goedgekeurd, waarin 848 partners vanuit Vlaanderen deelnemen met in totaal € 195,2 miljoen aan EFRO-subsidies. In 58 gevallen is die Vlaamse partner ook de lead partner van het projectconsortium. Kijken we meer in detail naar de verdeling van de toegewezen steun voor de Vlaamse projectpartners over de verschillende hoofdprioriteiten in de programma's, zien we volgend beeld: € 20,1 miljoen gaat naar 'Een beter bestuur door samenwerking', € 88,3 miljoen naar 'Een groener, veerkrachtig en koolstofarm Europa', € 59,2 miljoen naar 'Een competitiever en slimmer Europa', en € 27,5 miljoen naar 'Een socialer en inclusiever Europa'.

De uitvoering van alle programma's is daarmee nu op kruissnelheid, waarbij de meeste programma's hun resterende middelen uit hun programmabudget in de loop van 2025 zullen committeren. In het algemeen zullen daarom geen brede oproepen meer opengesteld worden in 2025. Voor het Interreg Maas-Rijn programma is wel nog een aanzienlijk deel van het budget beschikbaar, waarvoor een oproep verwacht wordt in eerste helft van 2025.